

Yeni Adli Yılda Cumhuriyet Savcılıkları Islah Edilir Mi, Kim Ve Nasıl?

Yazar: Mehmet Gün / 📅 01 Eylül 2025, Pazartesi / 🏢 Oda: Siyaset

2026 Adli Yılı açılırken tam bağımsız, şeffaf ve hesapverebilir bir yargı reformu ihtiyacı her zamankinden elzem. İşte bunun için 8 somut öneri.

Ana muhalefet CHP'nin cumhuriyet savcılıkları hakkında en çok şikâyet ettiği konu 19 Mart'ta Ekrem İmamoğlu'nu ve arkasından yönetim kadrosunu gözaltına alıp tutuklattıran İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Akın Gürlek. Gerçekten de CHP Genel Başkanı Özgür Özel, oturduğu lojman, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a doğrudan rapor ettiği iddiası da dahil yürütme ile ilişkileri ve açıp yürüttüğü yolsuzluk soruşturmalarında aldığı karar ve yaptığı işlemlerden dolayı Başsavcı Gürlek'i şiddetle eleştiriyor. Ancak sayın Özel, kendi şikâyetlerini gidermek için de bundan sonra hiç kimsenin şikâyet edeceği bir durumun ortaya çıkmaması için de cumhuriyet savcılığı kurumunu temel fikirden başlayarak kapsamlı bir reformdan geçirmek gerektiğini söylemiyor. CHP'nin mustarip olduğu yapısal ve köklü sorunları kökten çözmek için – herhangi bir çözüm önermemesi bir kenara- yapılması zorunlu savcılık reformunun “r” harfinden bile söz etmiyor.

19 Mart 17-25 Aralık benzeri mi?

Oysa, FETÖ ve arkasındakilerin uzantıları, sözde savcılık soruşturmalarında sulh ceza hakimliği kararlarıyla yüksek devlet sırlarının saklandığı kozmik odaya girebilmiş, Yılmaz Özdil'in deyimiyle “125 milyon Word sayfası büyüklüğünde devlet sırrı ve Vatan için canını ortaya koyacak yaklaşık yüz

bin yurtseverin isim listesi çalınmış, Devletin nefsi müdafaasına Cumhuriyet tarihinde böyle büyük bir darbe vurulmamış"; 17-25 Aralık'ta savcılıkların yolsuzluk soruşturmalarını manidar zamanlayanların kalkıştıkları yargısal darbe kıl payı ile önlenebilmişti.

Yaklaşık 12 sene sonra, 2025'te İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının – 19 Mart'ta İmamoğlu'nun yakalanması ile başlayan – örgütlü yolsuzluk soruşturmalarında en başta CHP'nin cumhurbaşkanı adayı İstanbul Büyükşehir Belediyesi (BŞB) Başkanı İmamoğlu ve yönetim kadrosunun çoğu olmak üzere CHP'nin Antalya ve Adana BŞB başkanlarının –tutuklanması ve buna paralel olarak yürüyen CHP'nin 2023 Kasım ayı kongresinin iptali davası etrafında sürdürülen "CHP'ne kayyım atanmalı" çığırkanlıkları CHP'ye ve demokrasimizde muhalefete büyük bir darbe indirmeye aday.

Acaba 17-25 Aralık'ta meşru hükümeti hedef alan savcılık soruşturmalarının bu kez muhalefeti hedef alan bir versiyonu ile mi karşı karşıyayız? Bunun cevabını düzenlenecek iddianameler, düzenlenecekleri zaman ve içerikleri belki biraz netleştirecek...

Savcılar ve hakimler iktidara hesap veriyor

Önümüzdeki en acı gerçek o ki; Eski Adalet Bakanı yardımcısı Akın Gürlek'i İstanbul'a Cumhuriyet Başsavcısı olarak atayan da, Gürlek'in şüphelileri tutuklamasını talep ettiği sulh ceza hakimlerini atayan da, sulh ceza hakimlerinin tutuklama kararlarına itirazların yapıldığı asliye ceza mahkemesi hakimlerini atayan da ve hatta CHP'nin kongresinin iptali davasına bakan hâkimi atayan da Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) başkanı Adalet Bakanı! Kurulun doğal başkanı Adalet Bakanını ve 13 üyesinin kahir çoğunluğunu da Cumhurbaşkanı doğrudan ve TBMM vasıtası ile atıyor. Ancak derinlere inip mikroskopla bakılmadıkça görülmeyen ise savcılıkların yargıda, adliyelerde ve adalet komisyonlarındaki konumları, görev ve yetkileri ve yürütme ile ilişkileri ile hakimler üzerinde sahip oldukları fiili nüfuzlarının durumu daha da kötüleştirdiği.

Adliyeleri başsavcılar yönetiyor

Bağımsızlık ve tarafsızlığın görüntü olarak da hâkim olması gereken adliye binalarını Adalet Bakanlığı adına başsavcılıklar yönetir. Savcılıkların adliye içinde hakimlerden daha etkili ve ayrıcalıklı ayrı bir güç oldukları çok bellidir. Bazı adliyelerde, hakimlerin koridorlarından farklı olarak savcıların koridorlarının kırmızı halı ile kaplanması ve ayrı özel düzenlemesinin olması savcıların ayrı ve üstün bir yere sahip olduğunu gözlere sokar. Öte yandan başsavcılar her adliyedeki adalet komisyonlarının doğal üyesidir. Sahip oldukları yetki ve imkanlar ile –azınlıkta olsalar bile- komisyona hâkim olabilen savcıların hakimler ve tüm adliye personeli üzerindeki nüfuzunu kim inkâr edebilir?

Savcıların insanî kısıtları

Savcılar da insan değil mi, insanî hatalara savcılar da düşmezler mi? Örneğin bir kişinin suçluluğuna inanan savcı inancını doğrulayan şeyleri daha çok fark edip, şüpheli aleyhine yorumlamaz mı, şüphelinin lehine olan şeyleri daha az göreceği gerçek değil mi? Bir kişi bir şeye hem inanıyor hem de inkâr ediyor olabilir mi? Görevi devlet adına suçlama yapmak olan savcılar, karşılarına çıkarılan şüphelinin aynı anda hem suçlu hem de masum olduğuna inanabilirler mi?

Daha da derinine girelim; gerçeği bulmak için bir tezin karşıtı bir antitez ile sınanması; bir şüphelinin suçlu olduğuna dair savcı iddiasının bunun karşıtını –suçlu olmadığını- savunan karşıt iddia ile sınanması gerekir. Hal böyle iken -bağımsız ve tarafsız bir hâkim ikna edilmeksizin- başsavcının onaylaması ile savcıların şüphelileri tek yönlü olarak suçlayabilir olması açıkça yanlış değil midir?

Hâkim ve savcı yakınlığı zayıflatılmalı

Aynı yıllarda mesleğe başlayan, aynı akademide eğitim görüp aynı zamanlarda taşrada aynı ve yakın yerlere tayin edilen, meslekleri gereği kendi meslektaşları ile sosyalleşen hakimler ve savcılarının aralarında kemikleşmiş tanışıklık ve itimat ilişkisi oluşur. Böyle bir durumda savcılar bir dava açtığında devredaşı ve taşradan arkadaşı olan bir hâkim yıllardan beri tanıdığı savcının görevini tam olarak yapıp yapmadığını nasıl bağımsız ve tarafsız olarak inceleyebilir? Böyle bir durumda hâkim devredaş ve arkadaş bir savcının tutuklama talebini kolayca reddedebilir ya da iddianameyi “iyi hazırlanmamış” diyerek kolayca iade edebilir mi?

Iddia niye hâkim postunda?

Mahkemelerde duruşmalarda hakimle aynı kürsüyü paylaşan, yargılamalarda hâkim değilse bile hâkim gibi bir yerden, hem savunma avukatlarına, müdahil ve sanıklara Kafka’nın davasında anlattığı gibi “adalet biziz, bizden korkmalısınız” gibi bir mesaj verdiğine kim itiraz edebilir? Bu görüntünün avukatından uzağa oturtulan sanığa “hâkim ve savcı aralarında anlaşıp beni mahkûm edebilir, yaşamıma, özgürlüğüme sınır koyabilirler” gibi önyargılar ve adaletsizlik hisleri oluşturacağına kimler itiraz edebilir?

Çelişkili ve çifte standart niye?

Hukuk davalarında, ilk derece mahkemelerinde o davaya bakmakla yetkili doğal hakimlerin verdiği alelade bir ihtiyati tedbir kararına karşı bile istinaf mahkemelerinde itiraz edilebilir; itirazlar duruşmalı olarak incelenir ve görece az yetkin ilk derece hakimlerinin hatalı kararları düzeltilir. Buna karşın imtiyazları olmayan sıradan vatandaşlar hakkında yapılan ceza soruşturmalarında– henüz iddianame düzenlenmeden bile – şüphelilerin tutuklanmasına ve sair özgürlük kısıtlama kararlarına karşı itirazlar sulh ceza ve asliye ceza hakimlerine itirazlarla sınırlıdır.

Buna karşın cezasızlık derecesinde imtiyazlar edinerek anayasaya aykırı imtiyazlı bir zümre haline gelmiş olan kamu görevlileri -istisnalar hariç-suç işlediklerinde haklarında hem dava açılması süreç olarak karmaşık hem de idari amirlerinin izin vermesine bağlıdır. Hal böyle iken sıradan vatandaş hakkındaki savcılarının tutuklama ve benzer talepleri hakkında niçin atılan suça bakmaya yetkili (doğal) hakimler değil de sulh ceza hakimleri karar vermektedir? Ceza davalarına göre sonuçları maddi ve daha hafif olan hukuk yargılamalarındaki imkân, ceza davalarında neden tanınmamaktadır?

Anayasal düzeni kim savunuyor?

Daha da önemlisi, anayasal düzeni temelinden ihlal eden, nitelikleri gereği iktidarlar ya da marjinaler tarafından işlenebilen suçların soruşturmasında ciddi boşluklar ve yetersizlikler vardır. Zaman içinde cezasızlık ve hukuka hesap vermekten bağışıklık gibi hukuk devleti ile bağdaşmayan ciddi, hukuki ve fiili ayrıcalıklar edinmiş olan üst düzey yönetici kesimin suçlarını soruşturmak imkânsız denecek kadar zordur. Yargıtay ve Danıştay gibi temyiz mahkemelerinin üyelerinin suçlarını soruşturmak mesai arkadaşlarının izin vermesine tabi olup, BDDK ve TCMB gibi kilit kurumların üst düzey yöneticilerini soruşturabilmek için aranan ön şartlar mahkûm etmek için gereken şartlara eşit veya daha ağırdır. Bu kurumlardaki görevlilerin suçlarını soruşturmak siyasi müdahale olmadan fiilen imkânsızdır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının görev ve yetkileri bu boşlukları doldurmaya yeterli değildir. Sonuçta üst düzey kamu görevlilerin suçlarının soruşturmasında adeta devasa bir karadeli oluşmuş, bu kesime fiilen cezasızlık hâkim olmuştur. İşte bu durumun sonucunda, karşılaştırılabilir büyüklükteki OECD ülkeleri arasında yolsuzluk algı endeksi seviyesi Türkiye’de en yüksek, hukukun üstünlüğü ise en düşük seviyelerdedir.

Savcılara sistemsel güvensizlik niye?

Cumhuriyet savcılarının tek tek veya toplu olarak çoğunluğu seçilerek gelmiş siyasilerden oluşan belediye ve benzeri kamu görevlilerine yönelen, siyasi hayatımızı derinden etkileyen soruşturmalarının büyük çoğunluğu yolsuzluğa ilişkindir. Esasen, rüşvet, kayırma, ihaleye fesat karıştırma, zimmet gibi suçlar kamu görevi ve kamu görevlileri dahil olurlarsa işlenebilen suçlardır. Bu suçların işlenmesinin önlenmesi kolluğun, suç işlemiş olanların takip edilerek yaptırıma uğratılması ise savcılıkların görevidir. Bu suçlara karşı getirilen yaptırımların caydırıcı olması için ise, kim işlerse işlesin ister memur, ister sıradan vatandaş, ister iktidar, isterse muhalefet olsun kimseden izin almaya gerek olmaksızın istisnasız suç işleyen herkesin yargı önüne çıkarılması gerekir. Herhangi bir suç işlendiği takdirde cumhuriyet savcılıklarının hiçbir engele ve kısıta tabi olmaksızın harekete geçip sorumluları yargı önüne çıkarabilir olması gerekir.

Ancak ne iktidar ne de muhalefet yolsuzluk suçları ile toptan mücadele için talepkâr bile olmamakta; ele gelir hiçbir işe yaramayan arkaik “mal beyanı” sistemi ile vatandaş adeta kandırılmaktadır. Söz konusu mal beyanı sistemini milletvekillerine de uygulamayı teklif etmek bile kahramanlık olarak takdim edilmekte; ancak ülkemizin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ülkeler Grubu’nun (GRECO) on sene önce tavsiye ettiği tedbirler – bunu çoktan gerçekleştirmiş olan komşumuz Yunanistan’dan bile örnek alınmadan – hala gerçekleştirilmemiş bulunmaktadır.

Savcılıklar tam bağımsız ve hesap verir olursa...

Cumhuriyet savcılıklarına bu imkânın yani doğal olarak görevleri kapsamındaki suçları özgürce ve kimseden izin almadan soruşturabilmeleri için sistemin herkese güven verecek şekilde reform – ıslah edilmesi gerekir.

Bu konuda gerçekleştirilmesi en acil olan temel hususlar; savcılık kurumunun yürütme ve adalet bakanlığı ile ilişkilerinde tam bağımsız olması, adliyeler ve hakimler ile mesafesinin savunma ve avukatlar ile eşit mesafe ve seviyede olması, adliye yönetimleri, adalet komisyonu gibi kurumlar vasıtası ile hakimler üzerinde zerre dahi olsa nüfuz kuramıyor olmasının sağlanmasıdır.

Peki kapsamlı çözüm ne olmalı?

İşte bütün bu ve ilintili diğer sorunların kökten çözümü için tüm yargı sisteminin kapsamlı bir reformdan geçmesi gereği ortadadır. Ancak bundan bağımsız ve ayrı olarak cumhuriyet savcılığı kurumunun da, en az aşağıdaki hedefleri gerçekleştiren kapsamlı bir reforma (ıslahata) tabi tutulması gerekir:

- 1- Hâkimler ve savcılar birbirinden ayrılmalı, savcılar ve hakimler avukatlar gibi kendi bağımsız meslek kuruluşlarına sahip olmalı, aralarındaki sosyal mesafe artırılmalıdır.
- 2- Savcılıklar adliye dışında konumlanmalı, başsavcılar adalet komisyonlarından çıkarılmalı, adliyelerin yönetimi başsavcılıklardan alınıp tarafsız direktörlüklere verilmeli ve savcılar adliyelere ve yargıya fiilen nüfuz etmeleri önlenmelidir.

3- Savunmanın savcılarla eşit haklara sahip olması sağlanmalı, soruşturmalarda çifte savcı görevlendirilmeli; biri suçlamaya diğeri ise şüpheliyi temize çıkarmaya yönelmeli, şüphelinin külfete katlanmadan savunulması sağlanmalıdır. İddia ve savunma tam eşit ve denk olmalı, mahkemelerde savcılar hâkimin kürsüsünden indirilmeli, avukatlarla aynı seviyede hâkime eşit mesafede durmaları sağlanmalıdır. Terör gibi istisnai haller dışında gizlilik kararı verilememeli, şüpheli ve savunma hiçbir kısıta tabi olmadan soruşturma dosyasına erişebilmelidir.

4- İstisna birkaç mevki dışında her türlü alt ve üst düzey kamu görevlilerinin suçlarını soruşturmada 4483 sayılı ve diğer kanunlarla getirilen soruşturma ön izni ve şartları kaldırılmalıdır. İdari makamlar işlendiğinden şüphe ettikleri suçları ihbar etmeli, sadece kendi iç disiplin soruşturmalarını yapmalıdır. Kamu görevlilerinin suçlarında soruşturmayı mutlaka savcılıklar yapmalıdır.

Tutuklama istisna olmalı

5- Tutuklamalar istisna olmalı, savcıların tutuklama ve özgürlükleri kısıtlama taleplerine şüphelinin suçlandığı suça bakmaya yetkili mahkeme hâkimi (doğal hâkim) karar vermelidir. İlk derece mahkemelerinin kararlarına ağır ceza mahkemelerinde ve (hukuk davalarında olduğu gibi) en nihayet istinaf mahkemelerinde itiraz imkânı getirilmelidir.

6- Yargılamada hâkimin yapması zorunlu olmayan %90 tutarındaki işler avukatlara aktarılmalı, dava hazırlıklarına yardım etmek ve suistimalleri önlemek, davaların tekemmül etmiş dosyalarla açılmasını sağlamak için adli hazırlık mahkemeleri kurulmalı, yargılamalar tek celsede tamamlanmalı, 5-6 sene süren yargılamalar 3-4 aya indirilmelidir.

7- Anayasal düzeni koruma sistemindeki boşluklar giderilmeli; Türkiye Başsavcılığı kurulmalı; anayasal düzene karşı işlenen suçları, terör ve uyuşturucu gibi ülke genelindeki örgütlü suçları, üst düzey kamu görevlilerinin ve imtiyazlı grupların işlediği suçları soruşturmakta Türkiye genelinde görevli ve yetkili olmalıdır.

8- Adalet Bakanlığı ve Adalet Bakanı yargı sisteminden çıkarılmalı, Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK), Adalet Yüksek Kurumu'na (AYK) dönüştürülmelidir. Savcılar da dahil bütün hukuk meslekleri kendi bağımsız kuruluşlarına sahip olmalıdır. Yargının idaresine ilişkin her türlü karar yargı denetimine tabi olmalı, bu hususta uzman Adalet Yüksek Mahkemesi (AdYM) kurulmalıdır.

Reform ve esirgenme dileği

Yeni bir adli yılın 1 Eylül 2025 günü başlaması vesilesiyle kurucu başkanı olduğum Daha İyi Yargı Derneği'nin cumhuriyet savcılığı kurumunun yargıdaki konumu, oluşumu, görev ve yetkileri ile işleyişinin kapsamlı olarak ıslah edilmesi gerektiğine dair, bu bağlantıya tıklayarak okuyabileceğiniz kamu duyurusunun iktidara ve muhalefete erişmesini, cumhuriyet savcılıklarının kapsamlı bir reforma tabi tutulmasına vesile olmasını ve o zamana kadar işinin mahkemeye düşmesinden herkesin esirgenmesini dilerim.

